

Резнік Наталія Вікторівна,
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська
юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри аграрного,
земельного та екологічного права Канівець Л. А.

СТАН РІЧКОВИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Територія України має досить велику кількість річок. Відповідно до Водного кодексу України вони поділяються залежно від водозбірної площі на великі, середні та малі. До великих належать річки, які розташовані у кількох географічних зонах і мають площу водозбору понад 50 тис. квадратних кілометрів. До середніх належать річки, які мають площу водозбору від 2 до 50 тис. квадратних кілометрів. До малих належать річки з площею водозбору до 2 тис. квадратних кілометрів [1]. Усього налічують 63119 річок, із них: великих річок – 9, середніх – 81, малих річок і водотоків – 63029.9 великих річок (основних водних артерій України): Дніпро, Дунай, Дністер, Південний Буг, Сіверський Донець складають основні річкові системи водного фонду України [2, с. 53-55].

Від 24 лютого 2022 року, з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, основні річкові системи зазнають шкідливого впливу, який в подальшому може мати невідворотні наслідки. Перш за все це пов'язано з забрудненням русел річок та прибережних зон відходами військових боєприпасів. У місцях активних бойових дій це має особливо небезпечний характер. Масове потрапляння уламків крилатих артилерійських ракет в річки є небезпечним для загального екологічного стану всієї системи, можливе погіршення стану води, флори і фауни. Потрапляння та детонація цілісних боєприпасів може спричинити у річці появу небезпечних хімічних сполук.

На початку вторгнення, зокрема, перебування російських військ на території Чорнобильської АЕС, за твердженням фахівців, призвело до порушення режимного стану зони відчуження, зокрема, ґрунтів, що має безпосередній вплив на екологічний стан річок. Верхня частина ґрунтів, яка була зрушена важкою військовою технікою окупантів, отримала підвищений рівень радіоактивного забруднення [3].

З огляду на це цілком можливо, що під час щорічної весняної повені та частих атмосферних опадів у вигляді дощу значна частина цих ґрунтів потрапила до річкової системи Дніпра. Радіоактивне забруднення матиме шкідливий вплив як на загальний екологічний стан річки так і на стан питної води в Києві, адже наявність навіть невеликої кількості радіоактивних сполук (що не піддаються фільтрації) негативно впливає на стан здоров'я споживачів. Також варто зазначити, що розмиті чорнобильські ґрунти можуть потрапити і до підземних вод, тобто забруднення річок річкової системи Дніпра відбуватиметься не лише через безпосереднє потрапляння у зовнішні води, а і через підземне живлення головних приток.

Досить складною є ситуація з річковою системою Сіверського Донця. На сході України війна триває вже 8 років, загалом в регіоні зруйновано велику кількість промислових комплексів та інфраструктури. Через постійні бойові дії в басейні річки Сіверський Донець було зруйновано значну кількість водосховищ, що призводить до підняття води та появи повеней, а рекордне забруднення річки відходами боєприпасів, значно погіршило якість води [4]. Але найбільшу шкоду для усієї системи становитиме нерегулярне відкачування вод з шахт, адже доцільно припустити, що через ведення бойових дій не завжди є безпечний доступ до шахт. Шахтні води містять небезпечні речовини, що залишаються після видобуткових робіт, в разі нерегулярного їх відкачування можуть потрапити до ґрунтових вод, що живлять систему Сіверського Донця. Насичення річкових вод такими відходами може мати тяжкі наслідки, зокрема мор живих організмів у значному обсязі, зникнення річкової фауни та, загалом, непридатність води для будь-якого використання. Варто зазначити, що такий згубний вплив на річкові системи сходу та частини півдня, загрожує виникненням серйозних проблем з наявністю питної води в регіонах.

Більшість річок у період війни зазнають згубного впливу і через відходи продуктів життєдіяльності людини, а саме від сміттєзвалищ. Досить часто через бойові дії великі площі смітників починають горіти чи тліти. Після чого небезпечні продукти згорання можуть потрапляти чи безпосередньо в річки чи в шар ґрунтових вод, насичуючи її небезпечними сполуками, що погіршують якість води. У подальшому, як вбачається, наявність таких шкідливих сполук в річковій воді, в поєднанні з іншими забруднювачами, що з'являються унаслідок ві-

йни, може мати катастрофічний, згубний вплив на екологічне становище усіх водних об'єктів.

Серйозну загрозу для річкових систем України становить ймовірність підриву дамб на великих річках, що може призвести до катастрофічного порушення гідробалансу басейну річки, затоплення великих суходільних територій та погіршення якості води у цілому. Так, до прикладу, можливий підрив каховської греблі на Каховській ГЕС може призвести до порушень екосистеми усього Дніпра. Оскільки каховська дамба є останньою в дніпровській системі порогів та однією з найбільших, її прорив спричинить, перш за все, затоплення навколишніх територій, значне падіння води у всій системі. Мікропритокам Дніпра з півдня загрожує рекордне падіння води, а то і взагалі пересуха. Станеться зневоднення південних регіонів.

Загалом, варто підсумувати, що війна на території України має негативний вплив на усі річкові системи. Він може виявлятися від різних дій, мати різний характер та як наслідок є спільним те, що вся сукупність загрозливих впливів призведе до невідворотного погіршення екологічного стану річок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Водний кодекс України: прийнятий 6 червня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.
2. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2020 році, підготовлено Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/news/38840.html>.
3. Інформація про наслідки для довкілля від російської агресії в Україні 24 лютого -9 березня 2022 року. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39028.html>.
4. Дайджест ключових наслідків для українського довкілля від російської агресії за 1-7 квітня 2022 року. URL: <https://mepr.gov.ua/>.